

HET DAGBOEK VAN EEN GENTS RENTENIER EN ZIJN BELANG VOOR HET MUZIEKLEVEN IN VLAANDEREN ROND 1800

Indien iemand een beeld zou willen schetsen van de onbenulligheid van het leven van de rijke bourgeoisie in de Zuidelijke Nederlanden op het einde van de 18e en in het begin van de 19e eeuw, dan zou hij dat niet beter kunnen doen dan aan de hand van enkele citaten uit het dagboek van Gilles-Lucas-Guillaume Schamp de Romrée. Schamp was lid van een zeer vermogende Gentse familie. Hij werd geboren te Gent in 1764 en stierf er in 1846. Zijn vader, die in het stadsbestuur een belangrijke rol speelde, was een vooraanstaand kunstliefhebber, die van de afschaffing van een groot aantal kloosters door Jozef II en van der verkoop van de nationale goederen door de Franse Republiek duchtig gebruik heeft gemaakt om zijn private collectie schilderijen uit te breiden. De kunstverzameling kwam na zijn overlijden in handen van Jean-Gilles Schamp, gekend onder de naam Schamp d'Aveschoot (1765-1839), de broer van onze dagboekschrijver; deze laatste nam als bijvoegsel bij zijn familienaam de Romrée. In 1840 werd zij openbaar verkocht voor een veel te lage prijs en de kunstwerken gingen voor het allergrootste deel buitenlandse verzamelingen verrijken : één van de vele voorbeelden van Vlaamse kunstcollecties die in de 19e eeuw (en in het begin van de 20e) ons land hebben verlaten. Een idee van de waarde van het geheel krijgt men, als men verneemt dat de collectie niet minder dan 58 schilderijen van Rubens en 22 werken van Van Dyck zou hebben omvat. Zowel Schamp de Romrée als zijn broer bezaten een hotel in de Veldstraat, en daar hebben zij het grootste deel van hun leven doorgebracht. Schamp de Romrée, die vijf verschillende regimes heeft meegemaakt : de Oostenrijkse tijd, de Franse Republiek, het Keizerrijk, het Verenigd Koninkrijk en onafhankelijk België, blijkt door de wisselende veranderingen van de politiek nauwelijks beroerd te zijn geworden. In de kleine halve eeuw die zijn dagboeken omspannen schijnt zijn levenswijze en zijn denken - voor zover er van dit vermogen bij hem kan gesproken worden - onveranderd te zijn gebleven. De politieke gebeurtenissen interesseren hem slechts indien zij met spectaculaire voorvallen gepaard gaan. Zoals Stroobant het destijds reeds schreef : "Les événements politiques, l'entrée des troupes, les cortèges et généralement tous les incidents à manifestations extérieures sont décrits avec un luxe de détails qui égale la complète absence d'esprit critique. C'est le journal d'un bourgeois fortuné, ayant trop de loisirs, qui assiste en spectateur, mais sans y prendre part, semble-t-il, aux événements qui se déroulent sous ses yeux". Op dit laatste is toch één restrictie te maken : in januari 1790 drong hij er, blijkbaar in jeugdige onbesuisdheid, bij zijn vader herhaaldelijk op aan om bij de patriotten te mogen aansluiten, maar vader Schamp bleef onverzettelijk; "ses refus et ses menaces m'ont occasioné la plus vive douleur, ce qui fut cause que j'ai été dérangé" schrijft de jonge Schamp teleurgesteld (die ongesteldheden zijn hem later nog wel meer overkomen, maar dan eerder tengevolge van een diner of receptie waarop

hij zijn gewone matigheid was vergeten). Voor het overige zullen zijn dagen nog gevuld zijn met het afleggen van bezoeken, theevisites, het aankopen van linten voor zijn hoed, een uitstapje nu en dan, de dagelijkse wandeling door Gent - voor elke dag geeft de brave dagboekschrijver het volledig parcours aan - vaak beëindigd met een kijkje op de "Cotre". Het was niet alleen het galante publiek (dat hij overigens geregeld keurt) dat hem naar de Kouter lokte, maar vooral één van de twee enige passies die dit stille, bijna ziellose leven hebben bewogen : de muziek en de meteorologie. Van deze laatste belangstelling getuigen zijn dagelijkse aantekeningen over het weder : temperatuur, barometerstand, neerslag en bewolking worden genoteerd en uitzonderlijke weersomstandigheden gecommentarieerd. Voor de notatie had Schamp een stel van eigen afkortingen en speciale tekens ontwikkeld die aan dat deel van zijn dagboek een wetenschappelijk tintje geven. Ondanks hun gebrektheid zijn zijn duizende waarnemingen wellicht belangrijk voor wie een studie van de evolutie van het weer in Vlaanderen tussen 1789 en 1831 wil ondernemen.

Merkwaardig is dat ook zijn broer Jean Schamp d'Aveschoot een dagboek heeft nagelaten dat belangrijke natuurwetenschappelijke delen bevat (Gent, Universiteitsbibliotheek, hs. G 13858) maar totnogtoe geen aandacht schijnt te hebben gekregen.

In onderhavig artikel wensen wij alleen de aandacht te trekken op het muzikale belang van het dagboek van Schamp de Romrée. Diens muzikale belangstelling is inderdaad de grote constante in dit met pijnlijke nauwgezetheid gevoerde journaal, dat bijna dagelijks aantekeningen in verband ermee vertoont. Tot voor kort bezat de Universiteitsbibliotheek te Gent een zeer onvolledige verzameling van deze dagboeken, nl. alleen de jaren 1791-1793, 1796-1798 en 1800-1801; door een gelukkige aankoop heeft zij 11 nieuwe deeltjes hieraan toe kunnen voegen, zodat de 14 bandjes nu, op twee hiaten na, een complete serie vormen (hs. 3727). Hier volgt nu een kleine keuze van uittreksels uit dit dagboek, alle betrekking hebbend op muzikale gebeurtenissen te Gent, concerten in de stad en ten huize van de auteur, operavoorstellingen, Schamp's composities en dergelijke meer. Deze uittreksels zijn vrij willekeurig gekozen, vooral uit zijn eerste dagboeken, met dien verstande dat vermeldingen van weinig bekende of totaal vergeten componisten, die uiteraard het meest uitgevoerd werden, hier niet zijn opgenomen (men vindt de namen van Dalayrac, Neubauer, Vogel, Wranitzky, Kamel, Distler, Wessely, Possinger, Lickl en vele anderen). Van Schamp's liefhebberij getuigen meer in het bijzonder de deeltjes XIII en XIV van zijn dagboeken, die eigenlijk volumes buiten reeks zijn. Het eerste bevat afschriften van catalogi van muziekhandels en tabellen met opgave van door Schamp gekochte partituren, per jaar samengebracht, die aantonen dat zijn muziekverzameling zeer groot moet geweest zijn; sommige aantekeningen zijn vergezeld van muziekvoorbeelden. Het tweede bevat, voor de periode 1790-1799, een kalender van alle door Schamp en zijn vrienden uitgevoerde

kamermuziek (Schamp speelde doorgaans de bas, maar blijkt ook clavecinist te zijn geweest); het geheel is weerom uiterst systematisch ingericht : in verschillende kolommen wordt het werk aangeduid met de naam van de componist, de aard van het werk (met symbolen : een driehoek = trio, een vierkant = kwartet, een vijfhoek = quintet), het opusnummer en de naam van de persoon in wiens huis geconcentreerd werd. Dit is een uiterst belangwekkende bron voor de kennis van het muziekleven te Gent rond 1800. Interessant is het op te merken dat nagenoeg uitsluitend werk van levende componisten werd uitgevoerd. Over Schamp's eigen composities, waarvan hierna af en toe sprake is, is ons niets bekend. Het symbool "II" in zijn dagboek betekent zoveel als "ik heb gewerkt aan de compositie van..."

1789

11 april : "On a changé les airs sur le carillon..."

12 april : "Joué du clavecin...J'ai été au salut à St. Bavon à grande musique... Après le salut, on a exécuté un nouveau rondeau 2/4 de Pleyel" (Ignaz Pleyel, 1757-1831).

16 april : "Nous avons joués nos simphonies et ouvertures".

20 april : "II le rondeau 2/4 2 bem.* de ma 3e sonate".

27 april : "II minuetto de ma 4e sonate 2 kr.*".

30 april : "J'ai copié les quatuors de Pleyel. Le soir à 10 h. il y a eu un magnifique orchestre dans la rue à l'occasion du mariage de Mr. Vleminck l'aînée (!) avec Mlle Goesin; on a exécuté une rond. simph. de Pleyel et une autre dito et 2 simph. de Stamitz ... et la Chasse de Gossec" (Carl Stamitz, 1746-1801; François Joseph Gossec, 1734-1829).

17 mei : II Allegro 4/4 3 bem. de ma 6e sonate.

23 mei : "J'ai été chercher chez Mr. Tollens les duos de violoncelle de Pleyel que j'ai copié".

7 juni : "II rondeau 3/8 de ma 7e sonate".

13 juni : "Acheté 2 luitres de composition imitant le cristal à un Allemand".

12 juli : "II romance en rondeau 2/4 bem. de ma 9e sonate".

29 september : (lof in de Sint-Michielskerk) "on a exécuté la première simphonie de Stamitz. ... Joué du clavecin".

23 november : "II le presto de ma 6e sonate 2/4 kr.".

1790

6 januari : "J'ai été au salut à St. Michel avec très belle musique et procession : on a exécuté la première ouverture de Bach 3 kr. 4/4 et presto 6/8 3 kr. dito" (waarschijnlijk Johann Christian Bach, 1735-1782).

10 januari : (in de komedie) "Madame Laintant, première chanteuse, a

chanté 2 nouvelles air (!) de Paziello et de Mosa (!) avec roulades et a été beaucoup applaudie" (Giovanni Paisiello, 1741-1816; Wolfgang Amadeus Mozart, 1756-1791).

9 february : "J'ai été chez Mr. Gautier au concert où nous avons exécuté les quatuors de Pleyel dédiés au prince de Galles, premier violon Mr. Gautier, 2d violon Mr. Stauthaemer, alto Mr. Hyden et basso moi; ensuite le premier duo de Rambach, mes duos de Pleyel etc."

3 april : "On a changé les airs sur le carillon".

6 april : "J'ai été au concert à la salle de St. Antoine. ... On a exécuté la première simph. de Pleyel 3/4 et la Chasse de Gossec".

3 mei : "J'ai été à la répétition; on a exécuté une simph. d'Haydn largo 3/4, allegro 2/4 2 kr." (Joseph Haydn, 1732-1809).

26 mei : "J'ai été au concert à St. Antoine; ... on a exécuté une nouvelle simph. de Pleyel et d'Haydn".

12 augustus : "Nous avons exécutés des menuets d'Haydn et mes contr(edanses)".

19 september : "Au concert ... (waarin Schamp meespeelt) on a exécuté la 2e de Ditters" (Karl Ditters von Dittersdorf, 1739-1799).

9 november : "Le soir j'ai donné concert...; nous avons exécutés ... mon ouverture 3/4 2 bem., le quintette de Stamits".

1791

17 april : (thuis) "Mr. Ots a chanté avec Mlle Minette ... de Céphale et Procris" (van André Ernest Modeste Grétry, 1741-1813).

19 april : "Au concert à St. Antoine; on a exécuté le Tombeau d'Haydn".

19 november : (thuis) "nous avons exécutés ... (werk van Pleyel), l'ouverture de l'Impressario" (= der Schauspieldirektor, van Mozart).

20 november : "Au concert chez le comte Lauretan; ... la simph. de Pleyel 16 var(iations), la 15e simph. d'Haydn, adag. 3/4 allegro (nouvelle)".

1792

17 januari : "Au concert chez le comte Lauretan : la 2e simph. d'Haydn ...; la 16e simph. de Pleyel".

1793

8 february : "Au concert : concerto de Viotti" (Jean Baptiste Viotti, 1753-1824).

17 february : (thuis) : "Trio d'Hofmeistre" (Franz Anton Hoffmeister, 1754-1812).

1797

29 maart : "Prendre du thé chez Mme Gobert. Mlle Gobert a exécuté sur le forte piano la 3e sonate de Kozeluck oeuvre 37" (Leopold Kozeluch, 1754-1818).

1798

19 april : "Au concert chez Mme Dusart : le 3e quint. de Boquerini 1e livraison; la 43e simph. d'Haydn; la 10e et 11e de Pleyel..." (Luigi Boccherini, 1743-1805).

1803

4 januari : "Le soir exécuté chez moi ... le 1er et 2nd quatuor de Mozart oeuvre 37 et le n° 81 d'Haydn".

1807

9 januari : "Concert à la mairie au bénéfice des pauvres...; la 51e simph. d'Haydn; trio d'Anacréon de Cherubini; 2e ouverture de la Flûte enchantée" (van Mozart; Maria Luigi Cherubini, 1760-1842).

1810

9 april : "Ce matin été au service du célèbre Haydn à St. Nicolas...; il y avait un monde infini".

28 april : "Été chez Mr. Le Fèvre et exécuté le 3e quatuor de Kreutzer,... le 2nd quintette de Vanbeethoven" (Rodolphe Kreutzer, 1766-1831; Ludwig van Beethoven, 1770-1827).

1815

4 februari : "Chez moi : le quintette de Vanbeethoven n° 5".

1824

17 april : "Le soir été chez Mme Vanbostenhaut; exécuté avec elle, Mr. Hendrix et Vanbree le quatuor pour piano de Weber n° 1" (Carl Maria von Weber, 1786-1826).

6 oktober : "Exécuté chez moi le 1er trio de Vanbeethoven 8 et celui de Mozart n° 6".

1825

17 november : "Le soir exécuté chez moi avec Mrs. Heyndrix, Van Pouques et Vanbree ... le quatuor de Subert oeuvre 27 (nouveau)" (Franz Schubert, 1797-1828).

18 november : "Le soir exécuté chez moi ... l'ouverture Der Freyschutz" (van C.M. von Weber).

1826

5 december : (thuis) : "Le quatuor de Vanbeethoven 75 (nouveau)".

LITERATUUR

Over de familie Schamp : V. VAN DER HAEGHEN in *Biographie Nationale*, XXI (Brussel, 1911-1913), koll. 580-587.

Over Schamp de Romrée en zijn dagboek : V. FRIS in *Biographie Nationale*, XXI (Brussel, 1911-1913), koll. 587-588.

L. STROOBANT, *Le journal de Schamp de Romrée* (*Bull. Soc. Hist. Gand*, VII, 1899, pp. 123-135).

ID., *Extraits de carnets de Schamp concernant la révolution brabançonne à Gand* (*Petite revue illustrée d'art et d'archéologie*, III, Gent 1903, pp. 74, 96-102, 128-130, 146).

DR. ALBERT DEROLEZ
Conservator Handschriften
Centrale Bibliotheek R.U.G.

NOTEN : De spellingsfouten in het artikel komen van Schamp.

* bem. = bemol; kr. = kruis.

OVER DE SOUVEREINE GILDE DER KOLVENIERS, BUSSCHIE- TERS EN KANONNIERS, GEZEGD HOOFDGILDE VAN SINT AN- TONE TE GENT

In de middeleeuwen waren Gilden, Eden of Broederschappen verenigingen van burgers, die zich belastten de gemeente tegen inwendige onlusten of vreemde aanvallen te beschermen. Zo vrijwillige schutterijen waren de gilde van St. Joris en de gilde van St. Sebastiaan.

In 1488 richtten zich enige liefhebbers van vuurwapens tot de Schepenen van de Keure te Gent om de toelating te bekomen een gezelschap op te richten. Het reglement werd door de Schepenen op 16 januari 1489 goedgekeurd. Keizer Karel bekrachtigde het reglement op 14 april 1515.

Gedurende de eerste jaren verenigden de kolveniers zich op de Akker-gemse Vest voor hun oefeningen; deze plaats was ver afgelegen en bijna onbewoond, ze was echter niet zo gunstig. Bij akte van 9 juli 1532 kochten de Schepenen van Gent voor 100 pond groot een uitgestrekt terrein ter beschikking van de busschieters van St. Antoon.

In de 16^e eeuw - de woelige tijden waren er vermoedelijk de oorzaak van - kwam de gilde van St. Antoon niet tot bloei, wel integendeel.

In 1589 werd het huis en het erf van St. Antoon te koop gesteld om de schulden te dekken. Het eigendom wordt als volgt beschreven

“Een huus ende stedetoehorende het Gulde van mijn heer Sinte Anthonis, ghenamnt de busschietershof, zo tzelve mette erfve, bogaert, lochtinck, vanden huussen ende zulc alsser meer an dependeert van